

המקוללים והמטורללים או תמיד ושאר הים

(מחקר קטן בתולדות התרבות)

שריקלם, משתיין קצת על המקור. קצת, לא הרבה. כמה טיפות כאן וכמה טיפות שם, העיקר שיידעו עם מי יש להם פה עסק, וגם זה, ובעיקר זה: שהוא, המשורר המיליונר החוקר המבקר — נגד המימסד הוא, אף פעם לא בעד. מה שבעיקר לא מצא חן בעיניו זה שכתוב שם "מטורף" ו"מאורר" ולא "מטורלל" ו"מקולל". אה, איזה קסם מסתורי יש במקוללים ובמטורללים. לא תמצא כמותו אצל המאוררים והמטורפים. זה כמעט מוכר לו את הימים הטובים שהוא בעצמו היה קצת מטורלל, קצת מסטול און דה רוקס, קצת ברהמה, קצת בהמה, לפני הסנטר הכפול, מגופף באקדחים בכתיקה ערביים, גם שוקל קצת פחות.

לפני שהוא הולך לישון הוא רואה שמה שכתב יקדים קצת את דיכוי האחרים, לא צריך הרבה, שבעיניו זה מספיק, הוא לא רוצה התקוללות, רוצה להיות מורה דרך, מורה נבוכים כזה בסגנון מעורב ירושלמי. בין כך בין כך הוא גם מקפיד לאגף קצת את היריב, הוא השנוא עוד מימות המהשמו האהוב, הוכר לטוב, שנוא לרוב, מטעמים אישיים, טעמים שנואים, ידועים בציבור אבל המצומצם.

גם את מלאכת האיגוף הוא יודע. בשביל זה לא צריך הרבה שרידים, או להיות מורה דרך, מורה נבוכים כזה בסגנון מעורב ירושלמי. בין כך בין כך הוא גם מקפיד לאגף קצת את היריב, הוא השנוא עוד מימות המהשמו האהוב, הוכר לטוב, שנוא לרוב, מטעמים אישיים, טעמים שנואים, ידועים בציבור אבל המצומצם.

גם את מלאכת האיגוף הוא יודע. בשביל זה לא צריך הרבה שרידים, או להיות מורה דרך, מורה נבוכים כזה בסגנון מעורב ירושלמי. בין כך בין כך הוא גם מקפיד לאגף קצת את היריב, הוא השנוא עוד מימות המהשמו האהוב, הוכר לטוב, שנוא לרוב, מטעמים אישיים, טעמים שנואים, ידועים בציבור אבל המצומצם.

גם את מלאכת האיגוף הוא יודע. בשביל זה לא צריך הרבה שרידים, או להיות מורה דרך, מורה נבוכים כזה בסגנון מעורב ירושלמי. בין כך בין כך הוא גם מקפיד לאגף קצת את היריב, הוא השנוא עוד מימות המהשמו האהוב, הוכר לטוב, שנוא לרוב, מטעמים אישיים, טעמים שנואים, ידועים בציבור אבל המצומצם.

אז מה נשאר? כן, נשאר הים. מה שידך לכאן היים? זהו, שרק הוא נשאר: **מה נשאר? הים נשאר**
תמיד הים נשאר
— וכמה טיפות של שתן בעיתון.

גראף אומן

מה לעשות כשיש הכל: כבוד, יעני פרופסור, מרצה, בימאי חובב, חוקר תולדות התרבות, אפילו כסף, יורש עשיר, חבר, ברהמה, ברהמה, צילומים בעיתון נות, כספרים, מעשן סיגריה, פעם דון'וואן עושה רושם על חתיכות צעירות, בתי, פלגשי". לא חשוב. בימים הטובים הם, כשעור אפשר היה לנפנף באקדחים בכתיקה ערביים, לא, לא בשביל להרוג, רק בשביל להפחיד קצת, בשביל הרושם. גם חברים לא חסר, אחד משורר ואחד פחות. מה לעשות, לוקחים מה שיש. אבל יש בית, וילה, עיסקת-חבילה, תקליטים ישנים. בקיצור: כל מה שבא מיר אדם. אבל רק ההוא, המהשמו, זה שבא משם, מלמעלה, זה לוקח חסר, ואיך שזה חסר, חסר בעצמות. הכל קיבל ומה לא כלום. אפילו לא גרם, סנטימטר אינץ'. לא פיר. בחיי שלא פיר. והפך למבקר.

רשימות קטנות כאלה, אלגנטיות, סגנון "באמת מעורן", תוצרת חוץ, און דה רוקס, יעני קצת רעל, לא יותר מדי, אף פעם לא יותר מדי, כמו אפריטיב. רק לקלקל בריאות, לא להרוג חלילה, לא צ'אפה בורגיה, ארטיק ותחרה ישנה, קצת חשבונות עתיקיימים, רעולייפנים, העיקר שלא יהיה מורגש מדי, חשוף מדי, האחרים הרי לא מוכרחים דווקא לדעת, שיעלה לראש, אבל לא יירד לבטן, כמו קוניאק טוב. וגם בעיתון הנכון: העיתון לאנשים שחושבים שהם נכונים, איפה שגם המהשמו השני והשלישי כתובים. אחר כך כל מה שצריך זה לשבת במארכ. והוא דווקא מומחה לשבת. ישבן גדול, מותאם במיוחד לשיבה. רק סבלנות, הרג כבר ייכנס לרשת. והנה באמת מגיע לו אחד משורר אמריקאי נודע בשערים. מוכן שמתחככים בו קצת. אחרי הכל, אין תהילה כמו תהילה, כמו שקבע ש"י עגנון בתהילה. וכשמריקאי קורא את שיריו בסנימאטק של קריית-קורש — מי עומר שם על הבימה וקורא את השירים, ודווקא בתרגום העברי השנוא, המאוס של המהשמו יימח שמו. בחיי, אם עיני הוקנות לא מטעות אותי, הרי זה יידענו "חוקר תולדות התרבות", המשורר המיליונר המהוג לתיאטרון, שנוא המימסד.

אבל הוא, מה פתאום הוא, הוא הרי שנוא את ההוא, מהשמו, שנוא כמו שרק הקור יכול לשנוא את החום או להיפך, כמו שהשג שנוא את הבימה הפורה והחרה שנוא את העשב שהוא מזבל. אז איך הוא עומד שם על הבימה וקורא את שיריו-תרגומיו המאוסים? איך זה, איך זה, כל מה שאתם יודעים זה לשאול שלמות! איך, איך, איך, מה זה משנה! גמר לקרוא, סוגר את הספר, מקבל אוטוגרף. משוחח קצת עם המחבר, יעני בשביל היומן והזיכרונות. מנסה קצת לגשש, לברר האם הכל בסדר, אולי ביטוי זה צריך היה לתרגם אחרת, אחרת לגמרי. המשורר האמריקאי לא טיפש, בכלל לא. מנוסה כזה, יודע נפש בהמתו, וכך הוא שומע, מחייך קצת, אומר לא, לא, ודווקא בסדר. הבין הכל, הממור. מילא, הפעם לא הלך. איך אמרו פעם, מאעליש יא בלון. BETTER LUCK NEXT TIME. משתיין קצת על התרגום אחר כך הולך הביתה לעיסקת-חבילה, משתיין קצת על התרגום

עיתונות, ואפילו תחום רכילות תרבותית, מתעניינים בתחום עשיתם. לא כן אצלנו. וכך מצרה הגב' רהה בושט במדורה "הטלוויזיה של השבוע" (12.2.88) על שרוד שיץ ושלומית אפפל השתתפו, "אולי בהשפעת החשיפות ההמוניות-הוולגאריות בעיתונות", בחגיגת החי שיפה העצמית שאליה משך אותם מראינים ירון לונרון. מעתה מבטיחה רכילאית-התרבות האני נה של הארץ. תמיד אחש בהם (בשיריה של שולמית אפפל) את היסודות הביוגראפיים. מסתבר שעד כה חיפשה בהם רק פמליא-שלי מעלה וחקיקה-אברהם-אבינו.

עולם הפוך. בעיתון מתוקן יש עורך, ועורך, שם אומנותו נגזר מלשון עריכה, ועורך פירוש, לפי המילון, "התקין, הכשיר את הנוסח הסופי של מאמרים, סיפורים" וכו'. אבל מי ערך את דבריה של הרכילאית שלנו בקובעה, באתו מדור כי "יום קניוק וחבריו בוועד הסופרים והאמנים נהגים כתקופי שיגעון-רדיפה", וכי "לעומת המגורשים, אנשי אשף, נראים אנשי-הרוח הישראלים כפעלול תיקשרתי נוסף שהללו עושים בו שימוש ציני", והם אף "נוהגים בחורש רגישות ובקלות הבנה. מחשבתם הרצודית ומגמתית, מתאימה לתועמלנים מיקצועיים ולא לאנשי-רוח כמוהם".

עולם הפוך. בכל מקום מתוקן כעולם, ובכל בימה של תרבות, מצליפים אנשי-הרוח כרכי לאים. ואילו כאן, אצלנו, יושבים הרכילאים למיפוט על אנשי הרוח. הם הקובעים מי רגיש ומי חסר-רגישות, ועל פיהם ייקבע מי דקהבנה ומי דלהבנה, מי מחשבתו רביצודית ומי הגותו הרצודית כציור זה של פאבלו פיקאטו.

עולם הפוך. בכל מקום שבעולם עושים נייר עיתון מסמרטטים. אצלנו — עושים מנייר עיתון מסמרטטים. ואפשר גם: עושים הסמרי טטרים את העיתון.

היכן העורך? והלא עד לפני כמה שנים היה, אם וכרוננו אינו מטענו, עורך להארץ זה שלנו, ודווקא עורך חניך אסכולה בת תרבות שריתית לה מסורת. ידועה לא רעה בימים שלפני הפרועות הגדולה!

אלא שגם בענייני זה יש למילון שלנו מה לומר. מתברר שלעורך פירושו בעברית גם להגיש מינה תנאי, וכך נאמר בספר יוסיפון: "היה לפשדים אלוה והוא תנין גדול יושב במערה אחת, והיו מערכים לו מינה".

השאלה היא רק אם עורכו של העיתון שלפניו סבור אף הוא שאחד שמפקידי העיקריים הוא לערוך את אנשי-הרוח הישראלים

ישירים על חייהם). אפשר שצעדו הקטן, לכאורה, יסמל בכוא היום את המיפנה החשוב, אם וכאשר תתרחב פעילות ספוראדית זו לכדי מהלכים של תכלית. כך או כך, אותם אורחים אשה נודעו כי עבר כאורחי המיזודות, מתגלים עתה בקורעי הפינקסים, התפתחות ועמדות נפשיות הנובעות מתוך הכרעה מוסרית שונה מקודמותיהן. קואלי ציות והרפכים כי בעלי-מלאכה שונים מתחילים לפעול יחד, כגופים מלוכדים, כדי לקחת חלק בשניו פני הדברים: הם קמים עתה אישי-אישי וקורעים את הפינקס.

ובעניין זה, ראוי להצטער בגלוי, על שפרס ביאליק לחוכמת-ישראל לא הוענק הפעם לשני האישים הנ"ל — לשניהם יחד, ולו רק כדי לחוות בפרפסור ישעיהו לייבוביץ, אשר לבטח היה ניגש וקורע את תעודת הפרס לעיני כל. וכי לא עמד ועשה כן במשך 20 השנים האחרונות? האם לא קרע את פינקס השתייכותו למציאות הפוליטית על אשליית ארץ-ישראל השלמה שבה? האם לא התריע מפני הכיבוש המשפטי? עכשיו, בתום 20 שנות הכיבוש, כשהמצב הגיע לידי שלב התמכרות חולנית, שלא לדבר על האפילפסיה הכלכלית הנחשפת עם כל שבייתה ושבייתה במיגרי הערבי, הפחד מפני טיפול-הגמילה הקרב ובאו, אשר לבטח יהא כרוך בכאבים איזמים, מקפיא את דמם של מקבלי-ההחלטות. באווירה עכורה זו, לא נראים בשטח המוני העם אשר ייצאו במחולות של אהבת-מולדת. לא, רוח אהרת מנשבת בחבני המינה והמבט אל העתיד, אף הוא כרוך כבר בכאב. האם עצומתם של 500 אנשי בריאות-הנפש אינה אקט של קריעת פינקסים? האם לא קמו הללו וקרעו את פינקס השתייכותם לרוב הרומם, האישי, שאינו מגיב ואינו יוזם? האם לא יקומו מחר 500 נגרים, 500 סנדלרים ו-500 אופים, כדי לקחת חלק בתהליך אישפוזם של מקבלי-ההחלטות ובאכיפת טיפול-הגמילה?

כך או כך, אם יקום וולט וויטמן ישראלי, ויסייב בסדנאות הארץ, הוא ישמע את ישראל שרה, הוא ישמע את זימרת אורחיה בכל אתר ואתר, זימרתם של אלה העוסקים בקריעת פינקס: פינקס אחרי פינקס, תעודה אחרי תעודה. **שמעון צמרת**

ריקנות מוחלטת, שכן עדיין מתרחשים, על רקע החלל הריק, אירועים בעלי משמעות סימלית, כמו סילוקם של יהושע סובול וגדליה בסר מתיאטרון חיפה והזמנת 10 אלפים אלות מעץ בוק; כמו הענקת פרס ביאליק לפרופסור ישראל אלדר, ולא לפרופסור ישעיהו לייבוביץ, למשל; כמו קריעת פינקס-החבר של משה עמירב, כמו ההתארגנויות של "קורעי פינקסים" אחרים ועוד ועוד. אך תחושת המועקה, כדי צריכה מוסרית של ממש, היא היא השוררת בלב רבים.

שום טנק אינו רשאי לצפות שחתת גלגליו יואילו ויצמחו פרחי יסמין עדינים, ושום שילטון אטום, נוקשה וברוטאלי, במיוחד שילטון-נרקומן המכור לסם-הכיבוש, אינו יכול לצפות שבלב אורחיו ירצו פולטים של שימחת-מולדת. טיקים של עצבנות — כן, התקפי עוויתות — כן, התרופפות עצבים — כן, אך רטטים של יום-העצמאות — לא. האם האלה עצמה, זו המונחת על גבים וגולגולות, אינה סוג של טיק באפה של המדיניות הנוכחית?

יאמר ברורות: השראה פאטריוטית, מחולות של אהבת-מולדת וייקורי-מכורה, כאלה הנדרים שים עתה בשביל להזין את הציגות ה-40, זקוקים למרחב מוסרי ולהומאניות של ממש, לא למיש טריכבוש, יהיה נאור ככל שיהיה. וזה שלנו אינו נאור כלל וכלל!

במצב עניינים זה, בו אף גורם פוליטי במיט דרונות השילטון אינו מוצא בעצמו את העוז להכריז על ביטול הציגות ה-40 (ודחייתן לעשור אחר), מהחשש פן ייחשף כמי שמורה במחלל החמור, הרי שהסך הרוש הכרעות-התרה אמי צות מושלך אל פיתחי המצפון של כולנו ונעשה "הפקר" ליוזמה הפרטית. ואמנם, התגובות מצד אנשי-המצפון היחידים, מתחילות לצבור תאוצה ולהתרגם, אטיאט, לנקיטת צעדים.

התגייסויות הספונטאניות המתגלות משבוע לשבוע בפינות הארץ, בצמתים ובדרכים, מהוות כשלעצמן תפנית חיובית ואף מפתיעה, אותה הטיב לסמל, באופן המיקרי ביותר, פינקסו הקרוע של משה עמירב — איש אשכנזי וולוו יזכה, בזכות צעדו זה, בוויולה ובמכות וולוו (להיפך, הוא ובני-מישפחתו כבר "וכו" לאיומים

דווקא מוצלחת. אשיב לכם: ראו הוזהרתם. ואם לא אוהרת: א געדאנק.

קוצרת שבהים תערוכת נגי דורין, "זכרונות אודסה", בבית ראובן. אוצרת: כרמלה רובין. רישומים נפלאים המזכירים את איווריו של שאנאל לוגול. בתמונה: יעקב אורלנד והאמן.

א געדאנק, מר שוקן מכובדי. רק א געדאנק. **ע. ערוך**

תרבות

קורעי הפינקסים

יותר ויותר מתקבל הרושם כי עתה, בתום הינואר הראקוני של שנת ה-70 למדינה, הלוא היא שנת האופוריה, מסתלקת והולכת תחושת התגייגית, ואת מקומה, נוכח חולת העצמות בשטחים, תופסת תחושת ריקנות. אמנם, לא